פרשת תולדות

אהבה בכל מחיר?

הרב רפאל משה אלאלוף

"ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב" (כ"ה כ"ח)

ברש"י: "בפיו. כתרגומו, בפיו של יצחק, ומדרשו, בפיו של עשו, שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו".

מובאים ברש"י שתי דרכים לפרש מאמר הכתוב "כי ציד בפיו": לפי התרגום פירושו שהיה עשיו מאכיל את יצחק מצידו. ולפי המדרש פירושו שהיה עשיו צד את יצחק בדבריו כאילו הוא צדיק, (ששאל כיצד מעשרין את המלח והתבן).

ושתי הדרכים תמוהות ביותר: וכי יש מקום להטיל דופי ביצחק אבינו שאפשר כביכול לשחדו ולקנות את אהבתו בבשר ומגדנות?

ואף המדרש תמוה ביותר, וכי יצחק אבינו כ"כ תמים היה שבשאלות מגוחכות כאלה אפשר לקנות את דעתו ואהבתו? כיצד יתכן שיצחק אבינו אהב את עשיו למרות כל מעשיו הרעים והמקולקלים? ולא מסתבר שלא ידע ממעשיו, שהרי כולם הכירוהו כ"איש שדה". (וכן משמע ברש"י פרק כ"ז פסוק כ"א. וכן הוכיח ב"העמק דבר" בפרק כ"ו פסוק ל"ד). והלא רבקה אשתו ודאי ידעה מעללי בנה, וכי אפי' אשתו לא גילתה את אזנו על מעללי בנו?

ומאותו הטעם יש לתמוה על כך שיצחק אבינו העדיף לברך את עשיו מאשר לברך את יעקב, וכי לא הרגיש ולא ראה את צדקותו של יעקב מול רשעותו של עשיו?

הנה ב"ספורנו" מבואר שיצחק אבינו אהב גם את עשיו, ולא שאהב את עשיו יותר מיעקב. וכך מבאר ענין הברכות (בפרק כ"ז פסוק ד') שיצחק ידע שעשיו אינו ראוי לברכות ללא שיביא לו מטעמים ויקדש בכך את החומר ויהיה ראוי לברכה בזכות המצווה, ואכן כשברך את יעקב ברכו בלי לבקש המטעמים כיון שהרגיש בצדקותו וידע שאינו צריך לזה.

ומזה נראה לבאר שאכן ידע יצחק שיעקב צדיק ועשיו לא, אך הקפיד לראות מעלותיו של עשיו שלמרות רשעותו גם היה מקפיד ביותר על מצוות כיבוד אב, בהכנת מטעמים עבורו ובשימושו בכל עת, (וכן בכך שנמנע מלצערו והמתין שימות כדי להרוג את אחיו), וכדרך לחינוכו התעלם ממעשיו הרעים והתיחס רק לציד שנתן בפיו ולשאלותיו המטופשות, והרעיף גם עליו אהבה כדי לחזק בו את מידת טובו ועי"ז לקרבו ולחזקו בעבודת ה'. ולכן ביקש ממנו לקיים מצוות כיבוד אב מיוחדת שעל ידה יוכל לרוממו שהנה גם הוא ממשיך את דרך אבותיו במעלות המיוחדות רק לו, ואף הוא זכאי לברכת ה'.

ובאמת מבואר ב"ספורנו" (פרק כ"ז פסוק כ"ט) שיצחק לא תכנן מלכתחלה לברך את עשיו יותר מיעקב אלא רצה לברך את יעקב ברוחניות ואת עשיו בגשמיות, מכיון שהכיר מעלותיו של כל אחד וחשב שכל אחד יוכל לעבוד את בוראו לפי תכונותיו שלו בדרכו שלו. (וזו החרדה שחרד כשגילה שברך את יעקב גם בגשמיות, וחשש שזה יפגום בעבודתו לפי תכונותיו - ע"פ שיעורי חומש ממורינו הרב וולבה ז"ל).

ובזה סלל לנו יצחק אבינו דרך לחינוך הבנים: להשתדל להתעלם (היכן ששייך - לאחר בחינה מדוקדקת וזהירות יתירה בס"ד) ממעשיהם הרעים, ולהתיחס רק למעלותיהם, ובכך לחזק את הטוב שבהם גם אם אינו גדול, שע"י כך יגדל ויתעצם החלק הטוב שבהם.

ובנוסף, לא למדוד כל אחד בהשואה לאחיו או לאחרים, אלא רק ביחס לעצמו, במה הוא טוב ומיוחד, שאם את היחודיות הטובה שבו נרומם, ממנה נתפעל, ואותה נאהב, ימצא הוא את דרכו המיוחדת רק לו לעבודת ה' מתוך מעלותיו וכישוריו, ולא יבחר ח"ו בדרך אחרת רק בגלל שנכשל בנסיונו להיות כמו אלה שאינו מסוגל להיות כמותם.